THE ROLE OF REGIONAL GUARANTEE ASSOCIATIONS IN THE FINANCING OF ENTERPRISES

By:
HAJDU, EMESE – KOVÁCS, TAMÁS – LENTNER, CSABA

Key words: guarantee commitments, financing, rural development.

After a long preparation process the regional Guarantee Association system was established in Hungary in 1999, but the seven regional Guarantee Associations could only begin their real work in 2002. Beside the big banks, established Guarantee Associations offer the possibility of supporting needs arising at the local level and of helping with short-term lending and small loans for those small and micro enterprises, which are unable to provide the lender with the required collateral. On the local level, collaboration-based associations can be in daily communication with a lot of entrepreneurs, to size up necessities and to monitor.

Based on the last three years' performance the system is not functioning successfully. Because of this failure, the founders have decided on a merger of the seven associations. The purpose of our essay is to analyse the causes of this unsuccessful operation and to reveal the facts, which led to the failure of the model.

A HAZAI REGIONÁLIS GARANCIASZÖVETKEZETEK SZEREPE A VÁLLALKOZÁSOK FINANSZÍROZÁSÁBAN

HAJDU EMESE – KOVÁCS TAMÁS – LENTNER CSABA dr.

Kulcsszavak: garanciavállalás, finanszírozás, vidékfejlesztés.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A garanciaszövetkezeti rendszer jelenlegi állapotában nem, vagy csak felemásan képes a funkcióját ellátni. Ennek oka, hogy az állami tőke-kiegészítéssel létrehozott intézmények még mindig csekély tőkével üzemelnek, a szövetkezethez csatlakozott új tagok részjegy vásárlásai csak minimálisan emelték meg az alaptőkét. Ahhoz, hogy a rendszer működőképes legyen, és érdemben tudjanak garanciavállalásokat hozni, célszerű a nagyobb állami szerepvállalás, amely egyrészt viszontgarancia vállalás formájában, másrészt az életképesnek ítélt szövetkezetek tőkeemelésében nyilvánulhat meg. Ezáltal a gazdaságban betöltött szerepük megerősödhetne, vállalásaik a pénzintézetek szélesebb körében elfogadottá válhatnának, és elérhetnék a kezdeti célkitűzéseket, miszerint a garanciaszövetkezetek a Hitelgarancia Rt. vidéki közérdekeket szolgáló partnerintézményeként funkcionálnának.

Az állam szerepvállalása azért is fontos, mert a szövetkezetek rövid tényleges működése alatt a csatlakozó pénzintézetek mind számban, mind hozzájárulásban elmaradtak a tervezettől. A csatlakozott intézmények működése az adott településre koncentrálódik, ahol a szövetkezet működik. Amennyiben sikerülne az állami szerepvállalást helyi szintről, például az önkormányzatokon keresztül koordinálni, és az adott régió figyelmét a kezdeményezésre felhívni, az eredmény biztosan nem maradna el. A működő kisvállalkozások, és ezen belül főként a mikrovállalkozások körében az igény továbbra is fennáll, az elmaradásukat – eddigi tapasztalatok szerint – főként a nehézkes ügymenet és a garanciaszövetkezetek szűk területre korlátozott működése akadályozta meg. Véleményünk szerint ezen felül valószínűsíthető, hogy a vállalkozások a lehetőségekről sem értesültek megfelelően.

BEVEZETÉS

Hosszú előkészítési folyamat után hazánkban 1999-ben kezdték el kiépíteni a kisvállalkozókat támogató regionális garanciaszövetkezeti intézményhálózatot. Ugyanakkor a hét regionális garanciaszövetkezet tényleges működését csak 2002-ben kezdhette meg azzal a céllal, hogy a vidéki színtereken tevékenykedő mikro- és kisvállalkozások hitelhez jutási problémáin enyhítsen. A nagy kereskedelmi bankok mellett szerveződő regionális garanciaszövetkezetek lehetőséget nyújtanak a helyi szinten felmerülő igények támogatására, a mikro- és kisvállalkozások rövid lejáratú, kis összegű hitelfelvételének segítésére. Hiszen a helyi összefogáson alapuló szerveződések képesek a vállalkozók e tágas körével a napi szintű kapcsolattartásra, szükségleteik felmérésére és az ellenőrzésük rugalmas megvalósítására a mezőgazdaságban működő vállalkozásoknál is.

Az elmúlt három év teljesítménye alapján az intézményrendszer működése

nem nevezhető eredményesnek, ezért az alapítók a hét szövetkezet egyesülése mellett döntöttek. A tanulmány célja felhívni a figyelmet a vidéken tevékenykedő garanciaszövetkezetek lehetőségeire.

A GARANCIAINTÉZMÉNY FUNKCIÓJA

A garanciaintézmények tevékenységükkel könnyebbé teszik a kis- és középvállalkozások számára a külső források elérését azáltal, hogy a hitelt nyújtó pénzintézet hitelkockázata mögé egy szolvens intézmény garanciáját állítják. Így a bankok és a takarékszövetkezetek készségesek ügyfélkörük bővítésére, a kezdő, illetve hátrányos helyzetű kis- és középvállalkozások számára finanszírozást nyújtani.

A garancia, mint pénzügyi eszköz, abban az esetben biztosít nagy lehetőséget, ha a vállalkozás nem képes megfelelő fedezeteket felajánlani a hitelező számára. Ez ugyanakkor elengedhetetlenül fontos ahhoz, hogy egyrészt a működéséhez, fejlődéséhez szükséges hitelhez jusson, másrészt hogy mindezt elfogadható feltételekkel tudja elérni. A jelenlegi banki gyakorlatok alapján jellemző, hogy az elvárt fedezettségi szint a kis- és középvállalkozások esetén meghaladhatja a hitelösszeg másfélszeresét is. A köztudottan alacsony saját tőkével rendelkező kisvállalkozói kör számára ennek biztosítása hatalmas kihívást jelent.

A hazai tapasztalatok alapján a garancia tipikus igénybevevői az új, induló vállalkozások, akik jellemzően mikrovállalati kategóriába sorolhatók, és családi vagyonból biztosítják a vállalkozás megkezdéséhez szükséges tőkét. A garancia igénybevételével pótlólagos, egyébként elérhetetlen forrásokhoz juttathatják a kis- és középvállalkozásokat, ezért a garanciaintézmények szerepe nélkülözhetetlen.

Mind a hazai, mind a nemzetközi viszonylatban jellemző, hogy a garanciaintézmények állami, közösségi viszontgaranciával működnek, ugyanakkor tevékenységének költségeit a beszedett díjakból fedezik.

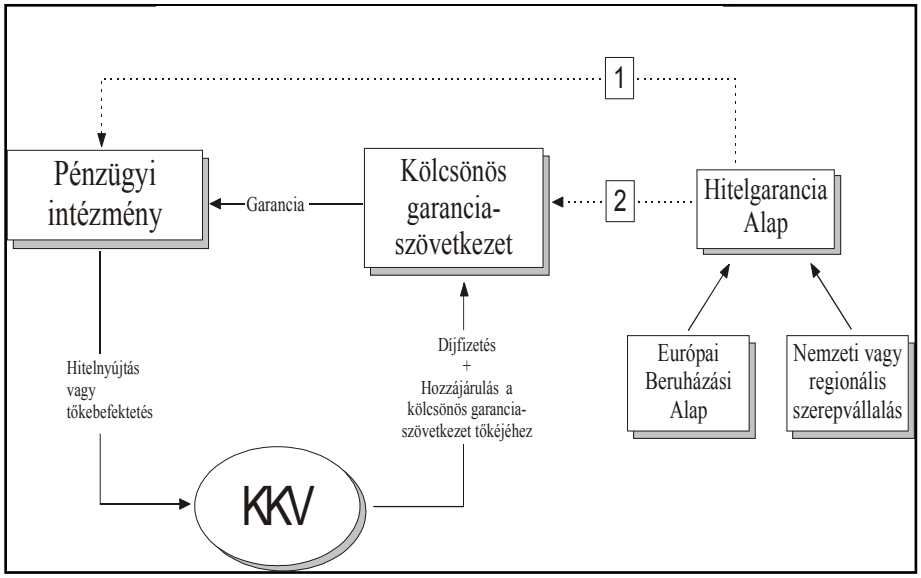
Elméleti megközelítésben a garanciarendszereknek két fő típusa létezik:

- Hitelgarancia alapok: nemzeti vagy regionális szinten közpénzből finanszírozott alapként működnek. A kis- és középvállalkozók hiteleiért közvetlenül vállalnak garanciát, vagy társgaranciát nyújtanak a kölcsönös garanciaszövetkezetek kötelezettségvállalásaihoz.
- Kölcsönös garanciaszövetkezetek: a kis- és középvállalkozások, kereskedelmi kamarák, üzleti szövetségek, néha a bankokkal is összefogva hozzák létre. Feladatuk egyrészt, hogy a garancianyújtás során hitelintézetekkel folytatott tárgyalásokkal kedvezőbb feltételű hiteleket biztosítsanak, másrészt üzleti tanácsadást nyújtsanak, hiszen az adott szektorban, kapcsolataik révén, mélyreható ismeretekkel rendelkeznek. A szövetkezetek önkéntes alapon szerveződnek. Ez már az első szűrőt is jelentheti, hiszen a csoportok tagjai jól ismerik egymást és nem fogadnak be olyan személyeket, akiknek kételkednek a megbízhatóságában. Második szűrőként funkcionál, hogy a csoport valamelyik tagjának hiteléért vállalt garancia előtt, megvitatják egymás között a hitelezendő ötlet realitását. Amennyiben ez a két funkció jól működik, akár egy ügyfélvizsgálatot is helyettesíthet. (Hasonló elven működtek hazánkban a Bizalom Hitelgarancia Egyesületek, amelyek a jogszabályoknak való nem megfelelés miatt hagyták fel sikeresen indult tevékenységüket, ugyanis a Legfelső Bíróság döntése alapján egyesületi formában nem lehet gazdálkodási, illetve pénzügyi aktivitásokat folytatni.) További előnye egy ilyen elven működő garanciaszövetkezetnek,

hogy a csoport révén a szövetkezet monitoring költségeiben megtakarítást érhetnek el, valamint tagjai segítséget nyújthatnak egymásnak az üzletvitelben, megvitathatják gondjaikat. Ennek során nő az egymás iránti felelősségérzet, a garanciavállalás és a visszafizetés erkölcsi kényszert jelent. Nem utolsó sorban említendő előnye a szövetkezeti formában működő garanciaintézménynek, hogy méretgazdasági problémák kezelésére is alkalmas.

1. ábra

A garanciarendszerek működése

Forrás: European Comission

A hitelgarancia-rendszer működését szemlélteti a fenti ábra, amely alapján a folyamat a következőképpen írható le. A vállalkozás hitelért fordul a pénzügyi közvetítő intézményhez. Amennyiben hitelkérelmét a hitelhez szükséges fedezet hiánya miatt visszautasítják, felkeres egy garanciaintézményt, hogy a felveendő hitel bizonyos részére garanciát vállaljon. A vállalt garancia mértéke általában a hitelösszeg 40-80%-áig terjed, a fennmaradó részre továbbra is a vállalkozásnak kell fedezetet biztosítania. Az intézmény az üzleti terv kockázatosságának és életképességének vizsgálata után dönt a garanciavállalásról, pozitív esetben ezzel hozzájuttatja a vállalkozást a hitelhez. Cserébe a vállalkozás garanciadíjat köteles fizetni, melynek nagysága jellemzően a fennálló garancia 1%-a. Amennyiben a garancianyújtás a garanciaszövetkezeten keresztül történik, úgy a vállalkozásnak a szövetkezet alaptőkéjéhez is hozzá kell járulnia, a hitelfelvétel arányában meghatározott mennyiségű részjegy lejegyzésével.

A kis- és középvállalkozások részére nyújtott garancia mögött állhat viszontgarancia, amely az állami, illetve az Európai Befektetési Alap vállalásait jelentheti. Hazánkban az állami viszontgarantőri szerepvállalás jellemző, azonban a garanciaszövetkezeteknél ez elmarad, ami az intézmény működését korlátozza.

Amennyiben a vállalkozás nem teljesíti a hitelszerződésben vállalt kötelezettségét, úgy a garantőr köteles a hitelező követeléseit megtéríteni. A keletkezett veszteség a garantőrt terheli, amelyet a vállalkozástól próbálhat behajtani, illetve a felajánlott tárgyi fedezetek értékesítéséből enyhíteni. További mérséklést jelenthet, ha a bukott hitel mögött viszontgarancia állt.

Az Európai Unióban, bár jellemzően a hitelgarancia alapok dominálnak, számos országban jelentős múltra tekint vissza a garanciaszövetkezetek működtetése is. Ezek közül kiemelkedő pozitív eredményeket értek el a gazdaság regionális színterén működő szövetkezetek Spanyolországban és Németországban, ugyanakkor negatív tapasztalattal is találkozunk Nagy-Britannia esetében.

1. táblázat

A garanciaintézmény előnyei és hátrányai

Előnyök	Hátrányok
KKV-nak, amelyek nem jutnak könnyen finanszírozáshoz, a hitelhez nyújtott garanciavállalás lehetőséget ad a jobb kondíciók elérésére	A kockázatoknak csak egy része fedezett a garanciaszövetkezeteken keresztül
Kockázatmegosztás a garancia szervezet és a bank között, mely csökkenti a bázeli szabályok szerinti tőkekövetelményt	A banki kockázat csökkentésével, a garanciavállalások egyúttal csökkentik a bankok számát, amelyekhez új hitelfelvétel átvizsgálásakor fordulnak
A garanciaszövetkezeteken keresztül a magánszektor finanszírozást nyújt a kis- és középvállalkozásoknak, mely elősegíti a regionális fejlődést	Annak kiterjedése, hogy mely garancia szervezetek és alapok kapnak állami támogatást, Unió szerte változó, és ebben főként az uralkodó banki kultúra a meghatározó
A garanciaszövetkezet támogatja a helyi inputokat és üzleti támogatást, tanácsadást ad	

Forrás: European Comission

Spanyolországban, ahol a hetvenes évek vége óta működik sikerrel a garanciaszövetkezeti rendszer, több mint 60 000 kis- és középvállalkozás élvezte a szövetkezet nyújtotta előnyöket a 7000 millió euró értékű garanciavállalás segítségével. Ezáltal az intézményhálózat hozzájárult a helyi munkaerőlétszám növekedéséhez, illetve megtartásához, a segítségével felvett hitelek mintegy 875 000 munkahely kialakítását és megtartását eredményezték. Jellemzően az 50 főnél kevesebb alkalmazottat foglalkoztató kisvállalkozások (az átlagos méret 5 fő) fordultak garanciaigénnyel a szövetkezetekhez, *az Observatory of European SMEs* esettanulmánya alapján. Az országban működő 21 szövetkezetből 19 regionális alapon szerveződött és csupán kettő működik nemzeti szinten. A szükséges anyagi háttér megteremtése is regionális szinten történik, egyrészt az adott régió kormányzata, másrészt a kereskedelmi kamarák által. Emellett az állam viszontgaranciát is vállal. A szövetkezetekben a bankok részjegytulajdonosként vesznek részt, így közvetlen kapcsolat alakulhat ki a vállalkozói kör és a pénzintézetek között.

HITELGARANCIA LEHETŐSÉGEK HAZÁNKBAN

A hazánkban működő hitelgarancia-rendszer tekintetében két intézmény tevékenysége meghatározó jelentőségű: a Hi-

telgarancia Rt. és az Agrár-Vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány (AVHGA).

A Hitelgarancia Rt. 1992-ben kezdte meg működését azzal a céllal, hogy a kis- és középvállalkozók hitelhez jutását segítse. Az Rt. alapításában a kormányzat szerepe meghatározó, részesedése 50%+1, emellett részt vett 25 bank, 40 takarékszövetkezet és 11, döntően érdekképviseleti szervezet. Az induló törzstőke 3,5 milliárd forint, melyből 2 milliárdot a kormány biztosított, a fennmaradó összeget pedig a többi alapító szervezet bocsátotta rendelkezésre. Az állam napjainkig is támogatja az Rt. működését, a vállalt készfizető kezességekhez 70%-os viszontgaranciát biztosít, továbbá az Rt. és a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium megállapodása alapján a legfeljebb 40 millió forintos hitelt felvevő vállalkozások 50%-os díjtámogatásban részesülnek. Ennek segítségével, 2004-ben a garantált hitelek díjtámogatására 171 millió forint jutott.

Napjainkra a Hitelgarancia Rt.-nek a vállalkozói szektor megerősítésében játszott szerepe meghatározóvá vált, bár 2004 végére a kis- és középvállalkozói szektor hitelállományának csupán 10-11%-ához nyújtott garanciavállalást. Mindenképpen kiemelendő, hogy 2003-ról 2004-re a kezességvállalási szerződések száma szinte a duplájára emelkedett, mely vállalások 80%-a a mikrovállalkozók körében realizálódott. Így jellemzően a Hitelgarancia Rt. kezességvállalását a bankok főként a kisebb vállalkozások hiteleinél kérik, mivel ezek az ügyfelek általában kevesebb biztosítékot tudnak felajánlani és hitelezésük nagyobb kockázatot jelent. 2004-ben a garanciaszerződések 94%-a kis összegű hitelekhez (20 millió forint alatti) kapcsolódott, melyek jellemzően éven belüli lejáratúak, és a vállalkozás forgóeszközeihez nyújtanak finanszírozást. Az Rt. garanciavállalásainak sikerességét mutatja az is, hogy a vállalt ügyletek csupán 1,9%-a végződött bukással. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a kis- és középvállalkozói szektor hitelképessége erősödött, gazdálkodásuk stabilabbá vált az elmúlt években.

A Hitelgarancia Rt. hátrányaként említhető, hogy bár széles partneri háttérrel működik, a budapesti székhely megakadályozza, hogy a kis- és középvállalkozói szektort, amelyre vállalásai koncentrálódnak, régiók szintjén is megismerje. A vállalkozások igényeikkel közvetlenül nem kereshetik meg, a kezességvállalás szükségességéről a hitelező bank vagy takarékszövetkezet dönt, és ő is nyújtja be a kérelmet a Hitelgarancia Rt. felé. E helyzet áthidalásában segíthetne a regionális szinten működő garanciaszövetkezeti hálózat.

A szintén Budapest központtal működő Agrár-Vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány azért jött létre, hogy elősegítse a vidéken tevékenykedő vállalkozások (őstermelők, egyéni vállalkozók, társas vállalkozók, szövetkezetek) hitelképességének növelését, pénzügyi életképességének biztosítását, a hitelhez jutás feltételeinek javítását garancia-, illetve kezességvállalásai által. 1991-es fennállása óta 2004-ig több mint 20 000 esetben vállalt készfizető kezességet, amelynek értéke elérte a 305 milliárd forintot. A főként az agrárágazatban történt vállalások esetében a beváltások aránya nem haladta meg az 1,9%-ot, az említett időszak összes ügyletéhez viszonyítva. A garanciavállalásainak előnye, hogy viszonylag kedvező feltételekkel, alacsony költségek árán ajánlják az ágazat vállalkozásainak részére.

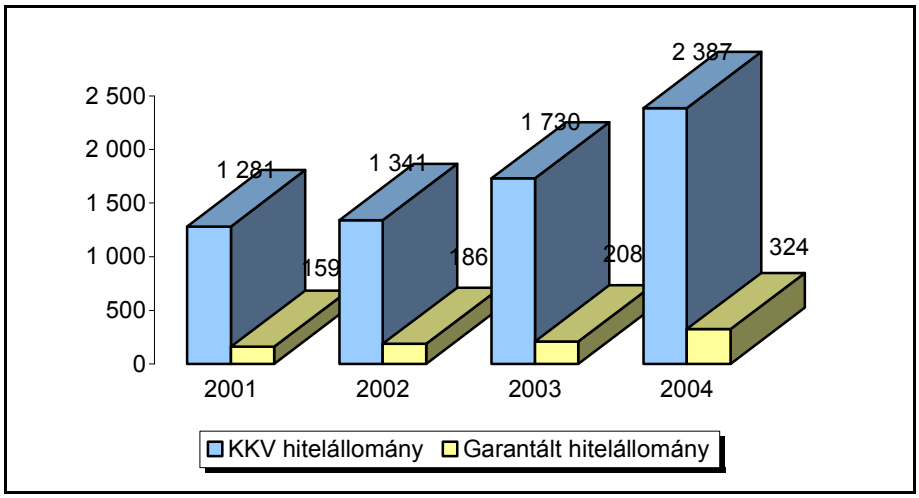
A 2. ábrában a Hitelgarancia Rt. és az Agrár-Vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány együttes garanciavállalásainak alakulását foglaltuk össze és hasonlítottuk össze a kis- és középvállalkozói hitelállomány alakulásával. A leolvasható tendencia alapján megállapítható, hogy bár

a garanciavállalások száma emelkedett, de a hitelállomány növekedési üteménél kisebb arányban. A változást elsősorban az államilag támogatott hitelekhez (pl. Széchenyi Hitelkártya) nyújtott garanciavállalások eredményezték.

Ezzel szemben a garanciaszövetkezetek jó lehetőséget biztosíthatnak egy olyan garanciarendszer működtetéséhez, amely alapvetően a helyi érdekeltségekre épít, a helyi igényeket figyelembe véve nyújt szolgáltatásokat, és így a közvetlen állami szerepvállalás helyett indirekt módon válhat a vidékfejlesztés finanszírozást könnyítő eszközévé. Általa lehetőség nyílna az állami költségvetés tehervállalásának mérséklésére is. A mezőgazdaságban valamilyen állami támogatással (kamattámogatás, állami garancia, egyéb) folyósított hitelállomány egyre növekvő tendenciát mutat, korábban végzett kutatásaink szerint az évezred elején megközelítette a 300 milliárd forintot. Ez az állami tehervállalás mérsékelhető egy közvetett, a garanciaszövetkezetekben megvalósított szerepvállalással, ahol a piachelyettesítéssel szemben lehetőség nyílik a piacélénkítésre.

2. ábra

A KKV hitelállomány és a garanciavállalások (Hitelgarancia Rt és AVHA, Mrd Ft)

Forrás: Hitelgarancia Rt, AVHA éves jelentései, PSZAF statisztikai közleményei alapján saját számítás

A REGIONÁLIS GARANCIASZÖVETKEZETEK MEGALAPÍTÁSA

Közismert tény, hogy Magyarországon a gazdaság lehetséges húzóágazatának emlegetett kis- és középvállalkozások (kkv-k) fejlődését elsősorban a tőkehiány lassítja. Már a 90-es években voltak elképzelések, hogy a kkv-k finanszírozási lehetőségeinek bővítését, versenyhátrányuk mérséklését néhány EU-s tagállam mintájára létrehozott garanciarendszerek felállításával is lehet segíteni. Az Ipartestületek Országos Szövetsége (IPOSZ) garancia egyesületek alapítását javasolta. Ennek alapján a kilencvenes évek elején, Győrben is megalakult a Bizalom Garancia Egyesület, további kilenc helyi szinten szerveződött társával egyetemben. A működésükhöz kapcso-

lódó tapasztalatok kedvezőnek ítélhetők, a 300 taggal rendelkező egyesületek közel száz esetben garantáltak hitelt, miközben egy esetben sem került sor garanciabeváltásra. A rendszert az jellemezte, hogy az egymást jól ismerő tagok egymásért vállaltak felelősséget, így a hitelhez jutó vállalkozó erkölcsi kötelességének érezte a szabályszerű teljesítést. A bank számára kedvező lehetőségeket biztosított az egyesület garanciavállalása azáltal, hogy hitelei fedezeteként készpénz szolgált, illetve, hogy olyan ügyfélkört alakíthatott ki, amely garantáltan visszafizeti a felvett hiteleit. Azonban az egyesületi formában történő működés nem felelt meg a törvényi előírásoknak és a Felügyelet sem engedélyezte, így a kedvező tapasztalatok ellenére beszüntették tevékenységüket.

Pozitív változást a garanciarendszerek kiépítésére az 1998-ban megszületett mikro-, kis- és középvállalkozások fejlesztésének középtávú stratégiájáról szóló kormányhatározat hozott. Ezután az IPOSZ, a Kereskedők és Vendéglátók Országos Érdekképviseleti Szövetsége (KISOSZ), az Általános Fogyasztási Szövetkezetek Országos Szövetsége (ÁFEOSZ) és a Magyar Iparszövetség (OKISZ) által létrehozott Kis- és Középvállalkozói Érdekképviseleti Szövetség (KÉSZ), valamint a Hitelgarancia Rt. szakemberei kidolgozták a regionális garanciaszövetkezetek modelljét.

A garanciaszövetkezetek alapításának elősegítéséről 1999. október 20-án kötött megállapodást a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, a Hitelgarancia Rt., az Országos Takarékszövetkezetek Szövetsége (OTSZ), valamint a KÉSZ négy tagszervezete. A Magyarországon újszerű, önszerveződésre épülő konstrukció szerint a szövetkezetek a velük tagsági viszonyba lépő tagok számára az általuk felvett bankhitelekhez közvetlen garanciát, illetve a készfizető kezesként teljesítő Hitelgarancia Rt.-nek 15 százalék viszontgaranciát nyújtanak.

A Nyugat-Dunántúli Garanciaszövetkezet 1999. december 20-án alakult meg, győri központtal. Még ebben az évben létrehozták Nyíregyházán az Észak-Alföldi Garanciaszövetkezetet, míg a további öt régióban 2000-ben születtek meg a hasonló intézmények Budapest, Eger, Szeged, Szekszárd és Veszprém központokkal.

Két évig azonban nem tudtak működni, ugyanis nem rendelkezett a hitelintézeti törvény által előírt minimális 50 millió forintos alaptőkével. Az állam végül 2001-ben 50-50 millió forinttal megemelte a garanciaszövetkezetek alaptőkéjét, 5000 darab 10 000 forintos részjegyet vásárolt minden garanciaszövetkezetnél. A Nyugat-Dunántúli Garanciaszövetkezet 2001. november 9-én kapta meg a PSZÁF-tól a működési engedélyt, amely alapján ténylegesen megkezdhette a tevékenységét.

Ugyanakkor a garanciaszövetkezetek nem kaptak kellő figyelmet, a Hitelgarancia Rt. készfizető kezességvállalásai mögé állított garanciák iránt a potenciális ügyfélkörben minimális érdeklődés volt tapasztalható. A minisztérium nyomására a szövetkezetek intézkedési tervet készítettek, ugyanis az 1996. évi CXII. törvény értelmében a nem vagy alig tevékenykedő pénzügyi vállalat működési engedélyét visszavonhatta a Felügyelet. Győrben a garanciaszövetkezet népszerűsítése érdekében könyvelő irodákat kerestek meg, hogy rajtuk keresztül hívják fel a vállalkozások figyelmét a tevékenységükre. Azonban senki nem jelentkezett az akció után.

Megtörtént a takarékszövetkezetekkel való kapcsolat kiépítése. A garanciaszövetkezetek hatékony működésének elősegítése és továbbfejlesztése érdekében a Minisztérium, a Hitelgarancia Rt., az Országos Takarékszövetkezeti Szö-

vetség, valamint a Kis- és Középvállalkozói Érdekképviseleti Szövetség négy tagszervezete között 2003. április 30-án létrejött egy új együttműködési megállapodás. Ez alapján a garanciaszövetkezetek lehetőséget biztosítottak az integrálódott takarékszövetkezetek számára a tagként történő belépéshez, valamint megkezdték a hitelezési együttműködés és egy új garanciavállalási konstrukció kialakítását. A csatlakozó takarékszövetkezetek vállalták a részjegyek lejegyzését, ami lehetővé tette a részjegytőke növelését és ezen keresztül a kockázatvállalási képesség növelését. A megállapodás szerint a régióban működő takarékszövetkezetek a garanciaszövetkezetek működéséhez szükséges infrastruktúra kialakításában is részt vállalhattak, ami a költségek csökkentését eredményezhette.

A siker – a remélt tőkeemelés és a piacképes termék – viszont a legtöbb helyen elmaradt. A takarékszövetkezetek a vártnál kisebb számban csatlakoztak. Ezért a gazdasági tárca és a KÉSZ új koncepciót dolgozott ki: egyesítik a hét szövetkezetet. Mindezt tették annak ellenére, hogy az IPOSZ egy 2004. decemberi tanulmányában rossz lépésnek minősítette a hét regionális szövetkezet megszüntetését. Véleményük szerint nem lehet a garanciavállalási döntéseket az adott kistérségtől távol meghozni, ugyanis a garanciaszövetkezeteknek más szemmel kell elbírálni a hozzájuk beadott projektterveket, mint egy banknak. Ehhez azonban ismernie kell magát a vállalkozót, a vállalkozás működését és közvetlen környezetét. Szemléletváltást sürgettek, miszerint ne csak az alacsony veszteség legyen a hitelgaranciát nyújtó társaságok működésének fokmérője, hanem a befogadott hitelek száma is. Ugyanakkor hozzá kell tenni, hogy érdemi ügyletszáma csak az Észak-Magyarországi és a Nyugat-Dunántúli Garanciaszövetkezetnek volt. Előbbinél a tőke majdnem teljes egészére, míg utóbbinál a 40%-ára vállaltak garanciát eddig.

Az összevonásra végül a két sikeresebbnek mondható társaság nemet mondott, ezért csak öt szövetkezet egyesülését bonyolítják le napjainkban. A 257 millió forinttal létrejövő Unió Garanciaszövetkezet jövője viszont bizonytalan. A jövőben részvénytársasággá alakítanák át és a szféra kiszolgálására bővítenék a tevékenységi kört, azonban egyes hírek szerint garancianyújtással már nem foglalkozna. Az állami tulajdonú intézménynél a KÉSZ tagjai 3-3 tagot delegálnának az igazgatóságba, valamint felállítanának egy 15 fős tanácsadó testületet. Az új, ellátandó feladatokként a következőket jelölték meg

- projektötlet felkutatása;
- projektgenerálás;
- finanszírozási, forrásszerzési tanácsadás;
- pályázatok menedzselése;
- kisvállalati kör elemzése, értékelése;
- hatásvizsgálatok elvégzése;
- konjunktúra-vizsgálatok;
- gazdasági pozíciók, életciklusok értékelése;
- az EU csatlakozásból következő versenyre való felkészítés.

Véleményünk szerint e feladatok többségére léteznek már nagyobb múltra visszatekintő és így tapasztalattal rendelkező szervezetek. A tervezett összevonás és átalakítás eredményeként az állam hatékonysága továbbra sem nőne.

Célszerűnek tartjuk a jelenleg működő hét intézményt átszervezni, egy jobb érdekképviseleti összefogást megvalósítani, és a tevékenységük által nyújtott lehetőségeket országos és vidéki szinten egyaránt meghirdetni a vállalkozások számára. A megfelelő hírcsatornán eljutott információk felkeltik a vidéken tevékenykedő vállalkozások érdeklődését, és szélesebb körben keresik meg igényeikkel a garanciaszövetkezeteket. A kezdeti sike-

res működés megindításához szükséges egy egyszeri, nagyobb tőkebefektetés, ami az idő folyamán megtérülne, és a tagdíj, illetve a garanciavállalási díjbevételekből önfenntartóvá válhat a rendszer. Hiszen a jelenleg működő garanciaszövetkezetek fő gyengesége, hogy a megfelelő anyagi háttér hiányában nem tudnak elfogadott partnerként a pénzügyi közvetítő piacon megjelenni, és így a vidékfejlesztésben elvárt szerepet betölteni.

TAPASZTALATOK A GYŐRI GARANCIASZÖVETKEZET MŰKÖDÉSÉNÉL

A Nyugat-Dunántúli Garanciaszövetkezetnek 2005. júniusában 68 tagja volt: a Minisztérium, 7 érdekképviselet, 5 takarékszövetkezet, 4 korlátolt felelősségű társaság és betéti társaság, valamint 51 magánszemély.

A szövetkezetnél 1 darab részjegy értéke 10 000 Ft, ami 1 millió Ft hitel felvételére jogosítja a tulajdonosát a garanciavállalás segítségével. A maximálisan felvehető hitel nagysága 5 millió Ft (ehhez legalább 5 részjeggyel kell rendelkezni).

A garancianyújtásról az 5 fős Garancia Bizottság dönt. Az érdekképviseletek javaslatára az ügyvezető elkészíti az előterjesztést, amit elküld a Bizottság tagjainak. A tagok egyszerű többséggel döntenek. Természetesen az egész folyamat során nagyon fontos szerepet játszik a már korábban említett bizalom. A garanciadíj a felvett hitel 1%-a.

A garanciaszövetkezet bevételei a garanciadíjból és az alaptőke lekötéséből származó betéti kamatból állnak. A vállalt garanciákra céltartalékot képeznek. A szövetkezet eddigi eredményei javuló tendenciát mutatnak. A 2002-ben keletkezett veszteséget 2003-ban csak részben tudták ledolgozni, 2004-re viszont már pozitív eredményt realizáltak. Korábban még 2 fő állt a szövetkezet alkalmazásában, azonban költségcsökkentés céljából jelen pillanatban már csak az ügyvezető.

A Nyugat-Dunántúli Garanciaszövetkezetnél eddig a tőke 40%-ára vállaltak garanciát. A működés első éveiben gyakorlatilag nem kötöttek szerződést. Három olyan eset volt, hogy megkeresték a szövetkezetet, azonban az idő sürgetése miatt végül mindháromnál egy magánszemély állt az ügylet mögé takarékszelvénnyel. 2004-ben 2 esetben történt garanciavállalás, összesen 4,8 millió Ft értékben. 2005-ben megnőtt az érdeklődés: 9 ügyletre összesen 18,2 millió Ft garanciát vállalt a szövetkezet, és novemberben is 3 darab 5 milliós hitelügylet volt folyamatban. Problémaként merül fel viszont, hogy az intézmény eddig nem tudta regionális szerepét ellátni, ugyanis a megvalósult vállalások mind győriek vagy Győr környékiek. Egyetlen Vas vagy Zala megyei garanciavállalás sem történt a szövetkezet életében.

A takarékszövetkezeteknél viszonylag gyors a hitel-ügyintézés, egy ügylet átfutási ideje általában 3-4 hét. Ha a Hitelgarancia Rt.-t is bevonják az ügybe, akkor az körülbelül plusz egy hónapot jelent. Sajnálatos módon a takarékszövetkezetekkel való viszony sem teljes értékű. 2003-ban 25 takarékszövetkezettel vették fel a kapcsolatot, azonban a várt siker elmaradt. Egyrészt kevesen vásároltak részjegyet, másrészt elmondható, hogy a kapcsolat felvételét tulajdonképpen mindig a garanciaszövetkezet kezdeményezi. Még nem volt arra példa, hogy ha egy vállalkozó hitelt szeretett volna felvenni a takarékszövetkezetnél, és nem rendelkezett megfelelő fedezettel, akkor azt a garanciaszövetkezet felé irányítsák. A takarékszövetkezetek „drágasága” és az előbb említett probléma miatt, valamint a nagyobb számú garanciavállalás érdekében a közeljövőben a bankokkal is szeretnék felvenni a kapcsolatot. A hazai bankok között az utób-

bi években óriási verseny alakult ki a kis- és középvállalati szektor hitelezése terén, így talán néhány bankkal is sikerül megállapodást kötni. Ehhez segítséget jelentene, ha az állam odaállna a garanciaszövetkezet mögé és viszontgaranciát vállalna, vagy egy tőkeemelés megvalósításával biztosítaná, hogy megfelelő partnerként helyt tudjon állni a garanciavállalási piacon.

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

(1) Kállay L. (2000): Mikrohitelezés piaci alapon. Közgazdasági Szemle, XLVII. évf. 41-63. pp. – (2) European Comission (2002): Guide to Risk Capital Financing in Regional Policy. European Comission, 29 p. – (3) Observatory of European SMEs (2003): SMEs and Access to Finance. Observatory of European SMEs, No. 2. 35 p. – (4) Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (2005): Kis- és középvállalkozások helyzete 2003-2004. Éves jelentés. GKM 17 p. – (5) Hitelgarancia Rt. 2004 éves jelentése, letöltve a www.hitelgarancia.hu oldalról – (6) Agrár- és Vállalkozási Hitelgarancia alapítvány éves jelentései (2001, 2002, 2003, 2004) letöltve a www.avhga.hu oldalról – (7) Mikla G. (1998): Egy regionális garanciaalap felállításának jelentősége I-II. Polvax Társadalomtudományi folyóirat, 1998/2. és 3-4. – (8) Ipartestületek Országos Szövetsége (2005): Mikrovállalkozások felkészítése az EU-s belépésre. Javaslatok a Kormány részére.